

Ingediend via www.internetconsultatie.nl

Ministerie van Justitie en Veiligheid

T.a.v. dhr. dr. mr. F.B.J. Grapperhaus

Utrecht, 16 augustus 2020

Betreft: voorontwerp wetsvoorstel J&V modernisering seksuele misdrijven

Geachte heer Grapperhaus,

De Forensische Zorgspecialisten levert kennis en diensten in de forensische zorg. Onze organisatie bestaat uit een kliniek met vier onderdelen, waaronder tbs (Van der Hoeven Kliniek) en het grootste centrum voor ambulante forensische geestelijke gezondheidszorg in Nederland, met 11 vestigingen (De Waag). Wij werken aan een samenleving waarin iedereen zich goed en veilig voelt, door daders van (seksueel) delictgedrag in een bij voorkeur zo vroeg mogelijk stadium behandeling te bieden om herhaling of erger te voorkomen.

De intentie om de strafbaarstelling van seksuele misdrijven uit te breiden en aan te passen aan de huidige samenleving met zijn online varianten, ondersteunen wij van harte. Wij hopen daarop aan te kunnen sluiten door de risico's bij deze nieuwe doelgroep met gedegen onderzoek in kaart te brengen en in te spelen op de therapeutische behoeften van deze plegers. Een aantal zaken brengen wij vanuit ons werkveld graag onder uw aandacht.

Onderscheidende wetboekartikelen met seksuele aard

Voor onderzoeks- en verwijzingsdoeleinden is het van belang om alle delicten een duidelijk onderscheidend wetboekartikel te geven. Daarbij vinden wij het belangrijk dat de aard van het seksuele gedrag herkenbaar blijft in het artikel. Dan is het namelijk mogelijk om op basis van het seksuele aspect juridische gegevens te sorteren. Het gaat er dus om dat delicten met een seksuele component ook als zodanig aangemerkt worden. Indien ervoor gekozen wordt om een deel van de seksuele misdrijven onder te brengen bij 'misdrijven tegen de openbare orde' is het risico dat ze daarmee als zedendelict uit zicht verdwijnen. Daarom is het naar onze mening beter om deze dan bijvoorbeeld aan te merken als 'seksuele misdrijven tegen de openbare orde'. Een deel van de plegers van zogenaamd lichte seksuele vergrijpen, vertoont namelijk risicovolle kenmerken en zij kunnen doorgroeien naar ernstiger seksueel delictgedrag. Het tijdig signaleren en (preventief) behandelen van deze doelgroep is dan ook belangrijk. Hiertoe is het in de eerste plaats nodig dat politie, openbaar ministerie en reclassering het seksuele aspect erkennen en hier aandacht voor hebben.

Meer oog voor schennispleging

In algemene zin willen we benadrukken dat schennispleging een relatief licht vergrijp lijkt, terwijl de achterliggende problematiek (veelal een exhibitionistische stoornis) bij plegers vaak levenslang aanwezig is. Daarbij komt dat een deel van de slachtoffers minderjarig is. Een deel van de schennisplegers escaleert naar het plegen van hands-on delicten. De risico's van schennisplegers liggen daarbij vele malen hoger dan de risico's van bijvoorbeeld kinderpornodownloaders. Niet iedereen lijkt zich hiervan bewust en dit komt terug in de relatief lichte justitiële afdoening, welke veelal een geldboete is, als de zaak al voorkomt.

Wij pleiten ervoor dat in de nieuwe indeling het misdrijf schennispleging in elk geval duidelijk herkenbaar blijft ingedeeld en daarmee erkenning krijgt voor de potentiële risico's die dit type

delictgedrag met zich meebrengt. Schennisplegers zoeken zelden uit eigen beweging hulp en het is daarom van belang dat justitie hen voor behandeling aanmeldt wanneer dit aan de orde is. En daar waar alle voorgestelde strafverhogingen ons als onnodig voorkomen, gegeven de straffen die in werkelijkheid opgelegd worden, zou de straf voor schennispleging mogelijk wel omhoog kunnen. Dat zou reclassering en behandelaars wat meer armslag geven bij het reduceren van de recidiverisico's en de mogelijk escalatie-risico's.

Age of consent

Het valt ons op dat in het huidige wetsvoorstel de 'age of consent' verhoogd wordt naar 18 jaar. Is dat een bewuste keuze of een onbedoelde bijkomstigheid? In de huidige wetgeving is de 'age of consent' alleen 18 jaar voor mensen die afgebeeld worden in pornografisch materiaal of die zich prostitueren. Het verhogen van de 'age of consent' over de hele breedte van de wet is in onze ogen onwenselijk, omdat daarmee een groot deel van de normale seksuele interacties onnodig wordt gecriminaliseerd. Binnen Europa is de 'age of consent' alleen in Turkije 18 jaar. En de meeste Europese landen hebben een 'age of consent' van 14 of 15 jaar. Door de leeftijd in Nederland tot 18 te verhogen, worden de verschillen binnen West Europa erg groot.

Heldere structuur

Een van de doelen van het herzien van de zedenwetgeving was om het eenvoudiger en overzichtelijker te maken. Dat is ons inziens in het huidige voorstel niet goed gelukt. De bestaande zedenwet gaat uit van drie basale parameters:

- is er sprake van dwang/geweld of dreigen daarmee? (Ja = aanranding/verkrachting, nee = misbruik/'ontucht')
- is er sprake van binnendringing van het lichaam? (Ja = verkrachting/ontucht met binnendringing, nee = aanranding/ontucht)
- is er sprake van een jong slachtoffer? (onder de 12 jaar, 12 tot 16 jaar en voor prostitutie en kinderporno onder de 18 jaar)

En verder kent de wet een aantal extra verzwarende omstandigheden. Het nu voorliggende wetsvoorstel verdeelt de artikelen weliswaar anders over de parameters, maar het aantal artikelen wordt er niet minder door en het wordt ook niet duidelijker. Daarnaast wordt een aantal artikelen toegevoegd die lijken te dubbelen met artikelen die er al zijn. We noemen bijvoorbeeld artikel 151e: (non)-verbale seksuele intimidatie in de openbare ruimte of online en artikel 151d: aanstootgevende handelingen verrichten. Het verschil tussen deze artikelen is ons niet duidelijk. Daarbij valt op dat artikel 151d, waar het huidige delict schennispleging (artikel 139) onder valt, een maximale straf van 3 maanden heeft terwijl het nieuwe artikel 151e een maximale strafmaat van 6 maanden heeft gekregen.

Hieronder vindt u een alternatief voorstel voor een vereenvoudigde indeling van slechts drie zedenartikelen met elk nagenoeg dezelfde parameters, waarin alle huidige artikelen en de gewenste toevoegingen (zonder dubbelingen) zijn opgenomen. Daarnaast biedt deze indeling het voordeel dat uit de uiteindelijke veroordeling precies opgemaakt kan worden wat er gebeurd is en met wie. Dat is niet alleen overzichtelijk, maar ook van groot belang voor goed onderzoek.

Voorstel andere indeling zedenwet

De zedenwet zou veel eenvoudiger kunnen worden gemaakt door deze samen te vatten in drie wetten, één voor illegale seksuele handelingen, één voor het illegaal confronteren van

slachtoffers met seksuele content en één voor het illegaal gebruiken van slachtoffers voor seksuele content. Al deze artikelen kunnen bijna dezelfde reeks verzwarende omstandigheden krijgen, die 1) het delict nauwkeurig omschrijven en 2) de strafmaat doen toenemen. Het ontbreken van *informed consent/geïnformeerde instemming* staat bij alle wetten centraal. Dat betekent dat het gaat om slachtoffers die geen geïnformeerde instemming hebben gegeven, door dwang of misleiding, of slachtoffers die niet in staat waren tot het geven van geïnformeerde instemming. Dat kan zijn omdat ze bijvoorbeeld te jong waren (onder de 'age of consent'), buiten bewustzijn verkeerden of op de een of andere manier onvrij waren om hun geïnformeerde instemming te geven, bijvoorbeeld door afhankelijkheid van de pleger. De algemene regel is voorts dat iemand onder de 16 jaar in het geheel geen geïnformeerde instemming kan geven voor seksueel contact (fysiek, online, etc.), anders dan met leeftijdsgenoten tussen de 12 en de 16 jaar. Uiteraard mag ook dat seksuele contact niet met dwang of misleiding gepaard gaan. Tenslotte kan iemand onder de 18 geen geïnformeerde instemming geven voor seksueel contact tegen vergoeding en/of het gebruikt worden voor seksuele content (i.e. kinderporno). De precieze formuleringen zouden uiteraard nog nader uitgewerkt moeten worden. De strafmaten zijn slechts toegevoegd als voorbeeld. De samengevoegde straffen komen met deze 'gewichten' ongeveer uit op de maximum straffen zoals die nu zijn.

1. *Seksuele handelingen zonder geïnformeerde instemming*

Een persoon zonder geïnformeerde instemming tot seksuele handelingen bewegen, met pleger, met anderen of voor een camera of hoe dan ook, 4 jaar.

Verzwarende omstandigheden:

- a) in werkelijke/fysieke aanwezigheid ('hands-on' vs. online), 2 jaar?
- b) met gebruik van geweld of dreigen daarmee, 3 jaar
- c) met een kind onder de 18 (deze grens zit nu niet in de wet), 1 jaar
- d) met een kind onder de 16, 2 jaar
- e) met een kind onder de 12, 3 jaar
- f) met een bijzonder kwetsbare persoon: aan zorg toevertrouwd, afhankelijk, gehandicapt, etc., 2 jaar
- g) er een gewoonte van maken, 2 jaar
- h) met binnendringing van het lichaam, 3 jaar

Toelichting. De voorgestelde nieuwe wet 'seks tegen de wil' bestaat uit alleen dit artikel, zonder verzwarende omstandigheden (4 jaar). Verkrachting van een volwassene bestaat uit 1+1a+1b+1h (12 jaar). Het oude artikel ontucht met binnendringing met een jong kind bestaat uit 1+1a+1e+1h (12 jaar), al dan niet met 1f en 1g. Een 14 jarige verleiden tot seksuele handelingen voor de webcam bestaat uit 1+1d (6 jaar), al of niet met 1g of 1h. Bij 'groomen', dus het streven naar een offline seksuele afspraak, komt (een poging tot) 1a erbij.

2. *Confronteren met seksuele inhoud (seksuele schennis)*

Iemand zonder geïnformeerde instemming confronteren met/getuige laten zijn van seksuele inhoud (handelingen, geslachtsdelen, afbeeldingen, opmerkingen, berichten, etc.), 0,5 jaar

Verzwarende omstandigheden:

- a) in werkelijke/fysieke aanwezigheid (porno laten zien vs. 'dick pic' versturen), 0,5 jaar
- b) met gebruik van geweld of dreigen daarmee, 0,5 jaar
- c) met een kind onder de 18 (deze grens zit nu niet in de wet), 1 jaar
- d) met een kind onder de 16, 1,5 jaar
- e) met een kind onder de 12 (deze grens zit nu niet in de wet), 2 jaar
- f) met een bijzonder kwetsbare persoon: aan zorg toevertrouwd, afhankelijk, gehandicapt, etc., 0,5 jaar
- g) er een gewoonte van maken, 0,5 jaar
- h) confronteren met werkelijke/fysieke geslachtsdelen en/of seksuele handelingen (tonen van geslachtsdelen vs. tonen van pornografie), 0,5 jaar

Toelichting. Hieronder valt en de oude wet die het laten zien van porno aan kinderen onder de 16 verbiedt: 2(+2a)+2d (2-2,5 jaar). Plus de nieuwe, gewenste wet 'sexchatting': 2+2d, (2 jaar). Daarnaast biedt deze wet veel mogelijkheden voor andere 'nieuwe' delicten, ontstaan door opkomst van het internet en mobiele telefoons/camera's. Het versturen van (ongewenste) 'dick pics' aan een volwassene bestaat bijvoorbeeld uit alleen uit artikel 2. De door de minister gewenste wet 'fysieke seksuele intimidatie' bestaat uit 2+2a (1 jaar). Het oude schennis/exhibitionisme bestaat uit 2+2a+2h (1,5 jaar).

3. *Gebruiken voor seksuele inhoud (seksuele integriteit)*

Een persoon of afbeeldingen van een persoon zonder zijn of haar geïnformeerde instemming gebruiken als seksuele prikkel/voor seksuele doeleinden voor de pleger zelf of beschikbaar maken voor anderen (gluren, opnames, etc.), 1 jaar

Verzwarende omstandigheden:

- a) in werkelijke/fysieke aanwezigheid (bijv. onder rokjes filmen vs. revenge porn op internet zetten, of gluren vs. iemands hoofd op een pornoplaatje plakken, of het seksueel filmen van kinderen bij een zwembad vs. kinderporno van internet downloaden), 1 jaar
- b) met een kind onder de 18, 1 jaar
- c) met een kind onder de 16 (deze grens zit nu niet in de wet), 2 jaar
- d) met een kind onder de 12 (deze grens zit nu niet in de wet), 3 jaar
- e) met een bijzonder kwetsbare persoon: aan zorg toevertrouwd, afhankelijk, gehandicapt, etc., 1 jaar
- f) er een gewoonte van maken, 1 jaar
- g) het vervaardigen van materiaal, 2 jaar
- h) het verspreiden/beschikbaar maken van materiaal, 1 jaar

Toelichting. Het gaat hierbij dus zowel om het maken als het in bezit hebben als het verspreiden van het bedoelde materiaal: kinderporno, douchefilmpjes, etc. Het bezit van enige kinderporno met personen onder de 16 jaar bestaat uit 3+3c (3 jaar). Het langdurig verzamelen en uitwisselen van kinderporno van jonge kinderen bestaat uit 3+3d+3f+3h (6 jaar). Voor 'revenge porn' kan het zo zijn dat de opnames gemaakt zijn met geïnformeerde

instemming, maar het verspreiden is zonder geïnformeerde instemming: 3+3h (2 jaar). Het online zetten van stiekem gemaakte opnames in een sauna bestaat uit 3+3g+3h (4 jaar).

Seks met een dier en het bezit van dierenporno zou in theorie ook onder deze drie wetten geplaatst kunnen worden, want dieren kunnen immers geen *geïnformeerde instemming* geven. Maar het levert wel problemen op met de strafmaat, die veel te hoog uitkomt. Dus die wetten kunnen wellicht beter apart geformuleerd worden.

Verder omvat het bovenstaande alles wat nu in de zedenwet staat plus wat de minister aan nieuwe wetten wil toevoegen, zonder de dubbelingen. Daarnaast is uit de aanklacht/veroordeling duidelijk af te leiden wat er gebeurd is en met wie en kunnen de straffen goed gewogen worden door de juiste omstandigheden te benoemen.

Met deze brief hopen wij u een indruk te hebben gegeven van hetgeen voor ons werkveld van belang is, met betrekking tot het voorstel tot wijzigen van de wetgeving. Wij danken u voor deze mogelijkheid om onze visie en ideeën aan u kenbaar te maken.

Met vriendelijke groet,

Dr. Wineke Smid
Hoofd onderzoek Van der Hoevenkliniek

Drs. Nina ten Hoor
Klinisch psycholoog De Waag Amersfoort

De Vakgroep Seksuologie van de Forensische Zorgspecialisten